

SETESDAL – RYFYLKE VILLREINOMRÅDE

BESTANDSPLAN 2009 – 2013

FORORD

Foreliggende bestandsplan er den 3. i rekken fra Setesdal-Ryfylke Villreinlag. De to foregående planer gjaldt hhv for periodene 1999-2003 og 2004-2008. Bestandsforvaltningen, men også enkelte andre forhold av mer overordnet karakter omhandles. Kapittelet om bestandsforvaltning og bestandsmål bygger i det vesentligste på malen fra forrige plan.

Styret i SRV har vært ansvarlig for utarbeidelsen av planen. Kurt Jerstad, Jerstad Viltforvaltning, har vært innleid som faglig bistand i prosessen. Planen er skrevet av Kurt Jerstad (kap 6 og 7) og SRV's sekretær Jøren-Ola Ousdal. Som for tidligere planer har utarbeidelsen skjedd i nært samarbeid med styret.

Planen har vært organisatorisk behandlet i form av innledende diskusjon på medlemsmøte i tilknytning til oppsummeringsmøte høsten 2008 og deretter gjennom høring til samtlige av SRV's 9 lokallag i februar-mars. Vi takker for de bidrag og innspill som er gitt gjennom høringsrunden.

Planarbeidet er finansiert av viltfondsmidler / tilskudd fra fylkesmennene i Vest-Agder, Aust-Agder, Rogaland og Telemark og av villreinlaget selv gjennom økonomisk bidrag og egeninnsats.

Styret i Setesdal-Ryfylke Villreinlag, 31.03.2009

Sjur Johan Vatnedalen

Jon Ødeskaug

Magne Solås

Arve Aasemoen

Olaf Vestersjø

Jøren-Ola Ousdal

Kurt Jerstad

Foreliggende versjon av planen er vedtatt på SRV's årsmøte 28.04.2009

SAMMENDRAG

1. Innledning

Setesdal-Ryfylke Villreinområde er avgrenset av Haukelidveien i nord og Rv-42 i sør, av Setesdalen i øst og av fjordene mot vest. Området har et samlet tellende villreinareal på 6156 km² og er det nest største villreinområdet i landet. Hovedmålsetningene fra de to foregående planperiodene (1999-2003 og 2004-2008) om å hhv å forbedre og opprettholde bestandens kvalitet og kalvetilvekst er nådd. Det mangeårige målet om å redusere bestandsstørrelsen fra 3000-4000 dyr til 2000 dyr ble ansett nådd i år 2000. Etter dette er bestandsstørrelsen ytterligere redusert og dette har medført betydelige diskusjoner omkring bestandens situasjon og gjentatte diskusjoner om evt behov for fredning. Villreinlagets grunnleggende vurdering har i forhold til dette vært at selv om bestanden har vært lavere enn forutsatt har det ikke vært noen fare for bestanden som sådan. I siste del av forrige planperiode synes bestandsstørrelsen å ha stabilisert seg og viste igjen tegn til økning.

2. Viktig ny kunnskap

Det er de senere årene tilkommet viktig ny kunnskap på flere felt. **Sentralt blant den nye kunnskapen er at det nå må anses dokumentert at det foreligger en klar tetthets-avhengig kvalitet for villrein også i SR. Det er mao ikke kun naturforholdene i området som er marginale. Dette vil måtte få stor betydning som grunnlag for nye og virksomme forvaltningsmessige tiltak for å bedre villreinens livsvilkår i vårt fjellområde. Dette følger av det almenne ønsket / kravet om en større bestand enn det vi har hatt de siste årene og ønsket om å kunne se dyr over en større del av villreinområdet. Skal en da kunne oppnå dette samtidig som kvaliteten på dyrene opprettholdes på et nivå som samfunnet aksepterer (jmf krisebeskrivelse og avisoverskrifter på midten av 1990-tallet) må det gjennomføres betydelige tiltak for å bedre livsvilkårene for bestanden.** Øvrig viktig kunnskapstilfang er kommet / kommer i tilknytning til VHF- og GPS-merkeprosjektene og satelittbasert kartlegging av vegetasjon som nytt verktøy i langsiktig overvåking.

3. Viktige overordnede forhold

Villreinlaget må "finne seg i" mye fokus på hvordan ansvaret for bestandsforvaltningen skjottes. Bestandsforvaltningens oppgave er å forvalte villreinbestanden innenfor de rammer som settes av beitesituasjonen og øvrige arealbruksinteresser / samfunnsinteresser. Det fremstår derfor for villreinlaget som et stadig større paradoks at fokuset på bestandsforvaltningen er vesentlig større enn fokuset på arealforvaltningen. Det er ellers viktig at den pågående gjennomgang og avgrensning av villreinens leveområde skjer på et faglig grunnlag. Et tettere forvaltningsmessig samarbeid mellom Setesdal-Ryfylke og Setesdal Austhei fremstår som en viktig utfordring fremover.

4. Organisering, valdstruktur og samjakt

Organisasjonsmodellen for Setesdal-Ryfylke villreinlag er basert på kommunevise lokallag, samt Statskogs eiendom i Njardarheim. Området består av 64 vald. Pr utgangen av 2008 representerte villreinlagets medlemsgrunnlag 73% av tellende areal. Målsetningene om en høyere organiseringsgrad fra de to foregående planperiodene er ikke nådd. Det er fortsatt noe samjakt innen området, men redusert bestand og kvoter har redusert omfanget av dette de senere år.

5. Økonomisk grunnlag for bestandsforvaltningen

Medlemskontingent og offentlige viltfondsmidler er de to viktigste kildene til finansiering av SRV's aktiviteter og det bestandsrettede arbeidet. Utviklingen i tildeling av

viltfondsmidler har imidlertid vært svært negativ over flere år. Fra 2002 til 2008 er dette bidraget (før inflasjonskorrigering) redusert med 80%. Det er vanskelig å tolke denne utviklingen på annen måte enn at den representerer en nedprioritering av det grunneierbaserte arbeidet i villreinforvaltningen fra det offentliges side. Som følge av redusert kvote / jaktutbytte har det også vært nødvendig å redusere medlemskontingenten noe slik at villreinlagets egenfinansiering i samme periode er redusert med noe over 1/3. Villreinlagets mulighet for å være en aktiv aktør i villreinforvaltningen utover det minimum som trengs for å ivareta bestandsrettede oppgaver er således avtagende.

6. Bestandsstatus

Det er dokumentert et fødselsoverskudd på ca 750 dyr i forrige planperiode (antall kalver fotograftert minus antall dyr felt under jakta). Likevel var den generelle oppfatningen at bestandsstørrelsen i SR sank i første halvdel av planperioden. Det anses som mest sannsynlig at dette skyldes at deler av bestanden har vandret ut av området.

Bestandsstørrelsen vinteren 2008-2009 er beregnet til 1675 dyr. Den positive utviklingen i dyrenes kvalitet mht kalvetilvekst (ant kalv pr 100 simle / ungdyr) er videreført.

Avskytingen var i forrige planperiode lav med 150-200 dyr de tre første årene og hhv 67 og 80 dyr de to siste årene. Uttaket av simler er redusert og uttaker av bukk relativt sett øket. Storbukkandelen har ligget omkring 15%. Det har vist seg vanskelig å øke denne som forutsatt.

7. Forvaltningsmål for perioden 2009-2013

For den nye planperioden er det satt følgende hoved- og delmål:

HOVEDMÅL:

Forvaltningen av villreinbestanden i Setesdal-Ryfylke skal i planperioden legge grunnlaget for at bestandens kvalitet og kalvetilvekst opprettholdes på dagens nivå.

- Hovedmålet innebærer at en forventet bestandsøkning må møtes med tiltak som sikrer og forbedrer beitegrunnlag og trekkmuligheter. Det er et felles ansvar for alle aktører innen villreinforvaltningen å bidra til slike tiltak.

DELMÅL:

Bestandsstørrelse: *Vinterbestanden i Setesdal-Ryfylke økes fra antatt 1500 dyr vinteren 2008-2009 til 3000 dyr. Samlet for S-R og Setesdal Austhei skal ikke bestanden overstige 4500 dyr.*

Forvaltningsområde: *Det skal være en felles forvaltning av villreinbestanden i Setesdal-Ryfylke og i Setesdal Austhei.*

Bestandsstruktur: *Storbukkandelen (minst 3,5 år) økes til minst 20% i løpet av planperioden*

Foredling av bestanden: *Det skal arbeides videre for å stimulere til sparing av store kalver i villreinområdet*

8. Virkemidler og registreringer

Det vil som i tidligere planperioder bli utarbeidet årlige avskytningsplaner. VHF-merkeprosjektet forlenges med ett år og sluttrapporteres deretter. Villreinlaget ser for seg å videreutvikle samarbeidet med SNO i årene fremover. Nødvendighet av og prosedyrer for innhenting av tillatelser med mer til gjennomføring av bestandsrelatert registreringsarbeid må forenkles. Verktøyene for bestandsberegninger med mer vil bli videreutviklet i tråd med behovene. Kalve- og strukturtellinger videreføres som hovedverktøy for det bestandsrelaterte arbeidet.

INNHOLD

FORORD	1
SAMMENDRAG	2
INNHOLD	4
1. INNLEDNING	5
1.1 SETESDAL-RYFYLKE VILLREINOMRÅDE.....	5
1.2 HOVEDTREKK VED BESTANDSUTVIKLING OG –FORVALTNING SISTE 10 ÅR	5
1.3 DE SENTRALE UTFORDRINGER FREMOVER	6
2. VIKTIG NY KUNNSKAP	6
2.1 EN KLAR TETTHETSAVHENGIG KVALITET OGSÅ FOR VILLREINEN I SR ANSES NÅ SOM DOKUMENTERT	6
2.2 MERKEPROSJEKTER GIR VERKTØY TIL BESTANDSFORVALTNINGEN OG NY KUNNSKAP OM AREALBRUK ..	6
2.3 SATELITTBASERT KARTLEGGING AV VEGETASJON ER NYTT VERKTØY FOR LANGSIKTIG OVERVÅKING....	7
3. VIKTIGE OVERORDNEDE FORHOLD	8
3.1 BESTANDSFORVALTNING VS AREALFORVALTNING	8
3.2 GJENNOMGANG OG AVGRENSNING AV VILLREINENS LEVEOMRÅDE.....	8
3.3 SETESDAL-RYFYLKE OG SETESDAL AUSTHEI.....	8
4. ORGANISERING, VALDSTRUKTUR OG SAMJAKT	10
4.1 ORGANISERING OG VALDSTRUKTUR	10
4.2 SAMJAKT	11
5. ØKONOMISK GRUNNLAG FOR BESTANDSFORVALTNINGEN	11
6. BESTANDSSTATUS	13
6.1 BESTANDSSTØRRELSE	13
6.2 KONDISJON – KALVETILVEKST	15
6.3 AVSKYTING	17
6.4 BESTANDSSTRUKTUR.....	19
7. FORVALTNINGSMÅL FOR PERIODEN 2009-2013	20
7.1 HOVEDMÅL.....	20
7.2 DELMÅL	20
8. VIRKEMIDLER OG REGISTRERINGER	23
9. REFERANSER	24

1. Innledning

1.1 Setesdal-Ryfylke Villreinområde

Setesdal-Ryfylke Villreinområde er avgrenset av Haukelidveien i nord og Rv-42 i sør, av Setesdalen i øst og av fjordene mot vest. Området har et samlet tellende villreinareal på 6156 km² og er det nest største villreinområdet i landet. Området omfatter 5 fylker og 13 kommuner. For nærmere beskrivelse av området og villreinens spesielle utfordringer i dette fjellområdet vises til Jordhøy m.fl (1996) og driftsplanen for 1999-2003 (Setesdal-Ryfylke villreinlag 1999).

1.2 Hovedtrekk ved bestandsutvikling og –forvaltning siste 10 år

Dårlig kondisjon (lave vekter / korte kjevelengder) og lav kalvetilvekst kjennetegnet i mange år villreinbestanden i Setesdal-Ryfylke. Dette var også bakgrunnen for at forvaltningen på slutten av 1980-tallet og inn på 1990-tallet mente bestanden var for stor i forhold til områdets bæreevne. Årene forut for, og første del av driftsplanperioden 1999-2003, var som følge av dette preget av reduksjonsavskytning. Det mangeårige målet om å redusere bestandsstørrelsen fra 3000-4000 til 2000 vinterdyr ble ansett nådd i 2000. I årene etter dette og inn i første del av forrige driftsplanperiode (2004-2008) avtok bestandsstørrelsen ytterligere på tross av at det kunne dokumenteres at tilveksten av kalver var større enn jaktuttaket i denne perioden. Strand m.fl. (2008) påpeker at en har en tilsvarende situasjon med lavere vekst i bestanden enn forventet også på Hardangervidda og karakteriserer situasjonen i de to områdene som overraskende og påfallende. Jerstad (2007) gjennomgikk på oppdrag fra styret i SRV forutsetningene for bestandsberegningene og konkluderte med at det er vanskelig å finne andre forklaringer på dette enn at en vesentlig del av den registrerte bestandsnedgangen i den aktuelle perioden skyldes utvandring.

I siste del av forrige planperiode synes bestandsstørrelsen imidlertid å ha stabilisert seg og viste igjen tegn til å være i økning. I tilknytning til utarbeidelsen av avskyttingsplanen for 2008 (Jerstad Viltforvaltning & Setesdal-Ryfylke Villreinlag, 2008) ble anslaget for vinterbestand øket fra 1200 dyr vinteren 2006/2007 som var "bunnåret" til 1300 dyr vinteren 2007/2008. Ved inngangen til ny planperiode (vinteren 2008/2009) legges det til grunn et bestandsanslag på ca 1500 dyr (se senere).

Hovedmålet for bestandsforvaltningen i de to foregående planperiodene har vært h.h.v å "*legge grunnlag for en positiv utvikling av bestandens kvalitet og kalvetilvekst*" (1999-2003) og "*legge grunnlag for at bestandens kvalitet og kalvetilvekst minst opprettholdes på dagens nivå*" (2004-2008). Parallellt med reduksjonen i bestandsstørrelse har dyrene øket i vekt og en har fått klare utslag på kvalitetsparameteren kjevelengde (kalver og 1 ½-åringer) og også en forbedring / stabilisering av kalvetilveksten (antall kalver pr 100 simle / ungdyr). **Hovedmålsetningene både i forrige og siste planperiode er således nådd.** Samtidig har reduksjonen i antall dyr under delmålet for bestandsstørrelse i siste planperiode ("*minst 2000 vinterdyr*") medført betydelige diskusjoner omkring bestandens situasjon og gjentatte diskusjoner om evt behov for fredning.

Avskyttingsplanene de siste årene er lagt opp slik at en har sikret jakt med de positive sider dette har mht å opprettholde kontakten med fjellet og bestanden. Samtidig bidrar dette også til kontinuitet og videreføring av jakttradisjonen i en situasjon der rekruttering av jegere fremstår som en av de fremtidige utfordringene. Avskyttingsmål og kvote er i de

siste års planer satt så lavt at en med stor grad av sikkerhet (også dokumentert gjennom kalvetellingene) har tatt ut mindre enn tilveksten i det enkelte år.

1.3 De sentrale utfordringer fremover

Stikkordsmessig fremstår de sentrale utfordringer for bestandsforvaltningen fremover slik:

- Øke bestanden, men samtidig opprettholde kvaliteten på dyrene
- Håndtere en situasjon der et større antall dyr igjen forventes å komme over fra Austheia til Vestheia
- Samordne forvaltningen i Setesdal-Ryfylke og Setesdal Austhei villreinområder
- Sikre / videreutvikle organisering og engasjement på grunneiersiden, herunder det økonomiske grunnlaget for dette
- Videreutvikle verktøy, metoder og organisering / gjennomføring av bestandsregistreringene
- I et noe mer langsiktig perspektiv avklare nærmere hva som er å anse som "akseptert kvalitet" for dyrene i vårt villreinområde
- Videreutvikle det regionale perspektivet, der også forholdet til Hardangervidda vil ha økende fokus

2. Viktig ny kunnskap

2.1 En klar tetthetsavhengig kvalitet også for villreinen i SR anses nå som dokumentert

Det er all grunn til å anta at den positive utviklingen av kvalitetsparametrene veker, kjevelengder og kalvetilvekst er knyttet til reduksjonen av bestandsstørrelsen i den samme perioden. Dette er også den faglige vurdering basert på data fra overvåkingsprogrammet (Solberg m.fl 2008). I løpet av disse årene har en dermed fått en dokumentasjon av at det ikke kun er naturforholdene som er marginale og bestemmende for kvaliteten på villreinen i vårt område, men at det også er en klar sammenheng mellom bestandsstørrelse og kvalitet.

Dokumentasjonen av en klar tetthetsavhengig kvalitet og erkjennelsen som følger av dette, vil måtte få stor betydning som grunnlag for nye og virksomme forvaltningsmessige tiltak for å bedre villreinens vilkår i vårt fjellområde. Dette følger av det almenne ønsket / kravet om en større bestand enn det vi har hatt de siste årene og ønsket om å kunne se dyr over en større del av villreinområdet. Skal en da kunne klare dette samtidig som kvaliteten på dyrene opprettholdes på et nivå som samfunnet aksepterer (jmf krisebeskrivelse og avisoverskrifter på midten av 1990-tallet) må det gjennomføres betydelige tiltak for å bedre livsvilkårene for bestanden.

Dokumentasjonen av en klar tetthetsavhengig kvalitet fremstår som et svært viktig resultat, *formodentlig det viktigste resultatet*, av det arbeidet som er gjort i tilknytning til bestandsforvaltningen og –overvåkingen de siste 10-15 årene. Reduksjonsavskytningen på slutten av 1990-tallet la grunnlaget for dette kunnskapstilfanget.

2.2 Merkeprosjekter gir verktøy til bestandsforvaltningen og ny kunnskap om arealbruk

VHF-Merkeprosjektet

Villreinlaget hadde i forrige driftsplan en målsetning om å få realisert et merkeprosjekt som supplement til kalve- og strukturtellingene som registreringsgrunnlag for bestandsforvaltningen. Det var et ønske fra flere hold om bedre kvalitet på datagrunnlaget og noen mente dette kunne oppnås ved vintertellinger. Villreinlaget mente at utprøving av en "fangst-gjenfangst-metodikk" basert på merking av dyr ville være en bedre løsning både mht resultater og kost/nytte. NINA utarbeidet et forslag til prosjekt / gjennomføring og villreinlaget søkte finansiering hos kommunene i villreinområdet, SVR (styret for Setesdal Vesthei-Ryfylkeheiane Landskapsvernområde) og viltfondet (DN / FM) i tillegg til villreinlagets eget bidrag. Pga vanskelige forhold for bestanden vinteren 2005 ble merkingen utsatt og ble først gjennomført vinteren 2006 da 13 simler ble merket med VHF-sendere.

I tilknytning til senere kalve- og strukturtellinger har en da kunnet bruke merkede dyr til å finne flere dyr under tellingene og således heve kvaliteten på datagrunnlaget. I tillegg er tellingene i noen tilfeller gjennomført slik at en også har fått en "kalibrering" i forhold til en tradisjonell registrering uten bruk av merkede dyr. Dataene fra prosjektet er benyttet som ett av flere grunnlag ved de årlige vurderinger av bestandsstørrelse. Det er også drevet peiling av de merkede dyrene utenom de ordinære tellinger slik at prosjektet også har bidratt med informasjon om dyrenes bevegelser / arealbruk. Data fra prosjektet blir benyttet som del av "Villreinprosjektet i Langfjella" (Strand m.fl. 2008).

GPS-merkeprosjektet

Det er også satt i gang og gjennomføres et større merkeprosjekt basert på GPS / GSM teknologi. Dette prosjektet har kartlegging av arealbruk som hovedformål og "eies" / drives av andre aktører. Bl.a. er vannkraftregulantene viktige deltakere. Villreinlaget har deltatt i initiering og i referansegruppe for prosjektet. NINA har også her det faglige ansvaret og det oppnås synergier mellom de to prosjektene. Det er betydelige forventninger til kunnskapstilfanget fra dette prosjektet på flere områder.

2.3 Satelittbasert kartlegging av vegetasjon er nytt verktøy for langsiktig overvåking

I regi av det såkalte "SatNat"-programmet (et samarbeid mellom Norsk Romsenter og Direktoratet for naturforvaltning) er det gjennomført et prosjekt for å kartlegge vegetasjon i fjellområder basert på tolkning av satelittbilder. Hardangervidda og Setesdal-Ryfylke ble valgt som studieområder. Tolkningen av satelittbildene gjøres på grunnlag av "treningsdatasett" der vegetasjon er detaljkartlagt vha nye digitale flyfoto eller fra meget detaljerte satelittdata. Det er også gjennomført feltregistreringer som ledd i "kalibreringsarbeidet".

Ferdige kart fra prosjektet forelå høsten 2008. Det er også laget egne "lavkart". For Setesdal-Ryfylke er ikke kvaliteten av "lavkartet" optimal og det er et ønske om å supplere dette (Kastdalen 2008).

Setesdal-Ryfylke Villreinlag har deltatt på innledende møter i tilknytning til dette arbeidet i regi av prosjektet "Utmarksnering og naturforvaltning i Setesdal-Ryfylke".

Det er trolig for tidlig å si hvor stor den praktiske nytten av prosjektet / kartene blir, men det foreligger i alle fall nå både en metodikk for fremtidig kartlegging og en status som grunnlag for fremtidig overvåking av vegetasjon og beitegrunnlag i vårt villreinområde. Det er samtidig grunn til å tro at situasjonen de senere år, med en vesentlig redusert bestand, bidrar til restituering av beitene i området.

3. Viktige overordnede forhold

3.1 Bestandsforvaltning vs arealforvaltning

Villreinlaget må ”finne seg i” mye fokus på bestandsforvaltningen og hvordan villreinlagets ansvar i forhold til dette skjøttes. Spesielt gjelder dette i den situasjonen som har vært de senere årene der bestanden har vært mindre enn forutsatt / under målsetningen og det er vanskelig fullt ut å forklare eller dokumentere hvorfor det er slik. Villreinlagets grunnleggende vurdering har vært at selv om bestanden har vært lavere enn forutsatt har det ikke vært noen fare for bestanden som sådan. Dette utgangspunktet har imidlertid vært gjenstand for betydelig diskusjon og tvil på tross av at det har hatt en klar faglig støtte både lokalt og hos nasjonale villreinforskere.

Bestandsforvaltningens oppgave er for øvrig å forvalte villreinstammen innenfor de rammer som settes av beitesituasjon og øvrige arealbruksinteresser / samfunnsinteresser. Som i andre områder er villreinens arealbehov under sterkt press også i vårt område og har vært det i mange år. Utfordringene er her betydelige og det er dette som reelt sett vil avgjøre om det i fremtiden vil være livsvilkår for en villreinbestand i vårt fjellområde. Det fremstår derfor for villreinlaget som et stadig større paradoks, at fokuset på bestandsforvaltningen fortsatt er vesentlig større enn fokuset på arealforvaltningen.

3.2 Gjennomgang og avgrensning av villreinens leveområde

Det er satt igang en prosess for en fornyet gjennomgang av villreinens leveområde i Setesdal-Ryfylke. Villreinlaget vedtok enstemmig følgende uttalelse på årsmøtet i 2006:

”Fastsettelse av grense for villreinens leveområde

Viser til pågående prosess / diskusjon vedrørende fastsettelse av villreinens leveområde. Årsmøtet i Setesdal-Ryfylke Villreinlag ser det som viktig at prosessen med å avklare /fastsette villreinens leveområde skjer med et klart skille mellom avklaring av hva som er reelt villreinareal idag og eventuell reduksjon av dette som følge av politiske prioriteringer. Avklaring av hva som er reelt villreinareal idag må skje på et faglig grunnlag basert på gjennomgang av dokumentert historisk bruk og annen lokalkunnskap. Avklaringen må hensynta de faktiske reduksjoner i villreinens leveområde som følger av utviklingen senere år. Avklaringen må samtidig også hensynta at det er et mål at området skal ha bæreevne for en større bestand enn dagens og baseres på erkjennelsen av at dagens arealbruk er knyttet til en situasjon der bestanden av hensyn til beitesituasjonen er midlertidig redusert. Fastsettelse av grenser for villreinens leveområde som reduserer arealet i forhold til det faglige grunnlaget vil da være uttrykk for politiske prioriteringer.”

Det er fortsatt viktig å understreke at prosessen med å gjennomgå og avgrense villreinens leveområde i Setesdal-Ryfylke må være faglig basert.

3.3 Setesdal-Ryfylke og Setesdal Austhei.

Det er stor grad av faglig enighet om at villreinen i Setesdal-Ryfylke og Setesdal Austhei i store trekk er å anse som deler av samme bestand. De to områdene er imidlertid fortsatt to administrative og forvaltningsmessige enheter og det utarbeides separate bestandsplaner og avskytningsplaner for de to områdene. Dette er ikke en fremtidsrettet situasjon, hverken mht å sikre best mulig kvalitet på bestandsforvaltning / registreringsarbeid, ressursbruk

eller forståelse for betydningen av å opprettholde vandringsmulighetene mellom de to (del-) områdene.

Kontakten mellom villreinlagene i Setesdal-Ryfylke og Setesdal Austhei er rimelig god, men det har i flere år vært et problem for forvaltningen på vestheia (SR) at registreringsarbeidet på austheia har vært mangelfullt (det er også spesielle utfordringer her da dyrene oppholder seg mye i skogsområdene i sør). Dette har imidlertid bedret seg noe de senere år, bl.a som følge av de igangsatte merkeprosjekter. Det er sterkt ønskelig at de to områdene så snart som mulig kan sees og forvaltes i sammenheng. Det legges til grunn at det ikke er en forutsetning for dette at de to villreinlagene da også slås sammen, men at disse vil kunne samarbeide om en felles forvaltning av en felles bestand i et felles villreinområde.

4. Organisering, valdstruktur og samjakt

4.1 Organisering og valdstruktur

Organisasjonsmodellen for Setedal-Ryfylke Villreinlag er basert på kommunevise lokallag, samt Statskogs eiendom i Njardarheim. Området er inndelt i 5 geografiske regioner med 2-4 lokallag / kommuner i hver (fig 4.1). Hver region har en representant i SRV's styre.

Tabell 4.1 viser fordelingen av tellende villreinareal på de ulike kommunene innen villreinområdet. Tabellen viser også gjeldende valdstruktur. Etter at organisasjonsprosessen skjøt fart på midten av 1990-tallet ble antall vald i SR-Villreinområde redusert med 2/3 fra 189 til 69 frem til 2003. I årene etter dette har det kun skjedd mindre endringer i valdstrukturen. Ved utgangen av 2008 var 64 vald i villreinområdet (oversikt mottatt fra villreinemnda jan09).

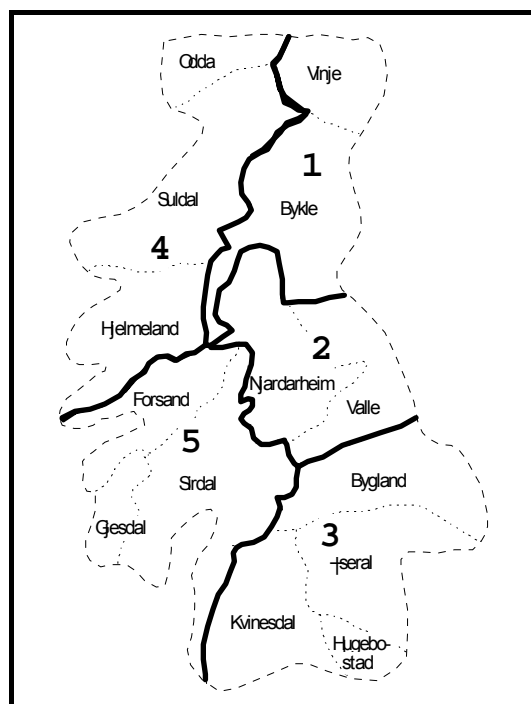

Fig 4.1 Oversikt over organisatorisk regioninndeling for SRV

Tab. 4.1 Tellende villreinareal pr kommune, valdstruktur og status for organisering i Setedal-Ryfylke Villreinområde pr utgangen av 2008

Kommune a)	Areal, km2 b)	Andel, %	Ant. Vald b)	Medl. SRV c)	%, org.
Vinje	227	3,7	11	147	65
Bykle	793	12,9	1	793	100
Valle	480	7,8	2	383	80
Bygland	544	8,8	18	0	0
Åseral	394	6,4	3	300	76
Hægebostad	76	1,2	3	0	0
Kvinesdal	443	7,2	1	441	100
Sirdal	746	12,1	4	700	94
Gjesdal	40	0,6	1	40	100
Forsand	305	4,9	5	0	0
Hjelmeland	512	8,3	1	515	101
Suldal	802	13,0	7	673	84
Odda	159	2,6	6	0	0
Njardarheim	634	10,3	1	504	79
	6156	100	64	4496	73

a) Njardarheim separat, b) Info fra villreinemnda jan09, c) årsmøte SRV 2008

Målsetningene fra de to foregående drifts- / bestandsplanene om å øke oppslutningen / medlemsgrunnlaget for villreinlaget er ikke nådd ("lokallag i alle kommuner innen 2001", "medlemsgrunnlag tilsvarende 95% av tellende areal". Det mangler fortsatt rettighetshaverorganisering i Odda, Bygland og Hægebostad. I tillegg har Forsand Villreinlag meldt seg ut. Andelen av villreinområdets tellende areal som disponeres av SRV's medlemsgrunnlag lå i flere år stabilt omkring 80%, men er etter utmeldinger i løpet av siste planperiode redusert til 73 %. Utmeldingene er dels begrunnet med misnøye /

uenighet mht villreinlagets arbeid med bestandsforvaltningen og dels med at grunneiere i randområdene i svært begrenset grad ser dyr/ har mulighet til å jakte slik bestandssituasjon og kvoter har vært de senere år.

4.2 Samjakt

Samjakt brukes i vårt område som betegnelse på muligheten til å bruke kort / fellings-tillatelser som er utstedt på ett vald til jakt i et annet vald etter avtale rettighetshaverne imellom. Samjakt bidrar til en bedre fordeling av jakt- og høstingsmuligheter mellom rettighetshaverne og utgjør en sentral del av grunnlaget for samarbeidet i villreinlaget.

I de senere årene med redusert bestand og små kvoter har omfang og andel av samjakt vært lavere enn i de foregående årene.

5. Økonomisk grunnlag for bestandsforvaltningen

Den bestandsrettede forvaltningen i Setesdal-Ryfylke Villreinområde finansieres av viltfondsmidler fra DN, som utbetales via Fylkesmannen i Vest-Agder, og egeninnsats / økonomisk bidrag fra Setesdal-Ryfylke Villreinlag. Disse midlene går primært til å dekke strukturtellinger, men benyttes også i noen tilfeller til å finansiere ekstra flytid med helikopter under kalvetelling. Ordinær flytid (ca 4 timer) dekkes av NINA / midler fra det nasjonale overvåkingsprogrammet for hjortevilt. I tillegg benyttes midlene til å finansiere noe informasjonsarbeid og enkelte andre mindre tiltak.

Viltfondsmidler / offentlig prioritering

Utviklingen i tildeling av viltfondsmidler har imidlertid vært svært negativ over flere år. Dette har skjedd parallellt med at fokuset på og kravene til bestandsforvaltningen har øket. Fra 2002 til 2008 er bidraget av offentlige viltfondsmidler til villreinlagets arbeid med bestandsforvaltningen redusert med 80% (fig 5.1). Korrigeres for inflasjon forsterkes reduksjonen ytterligere.

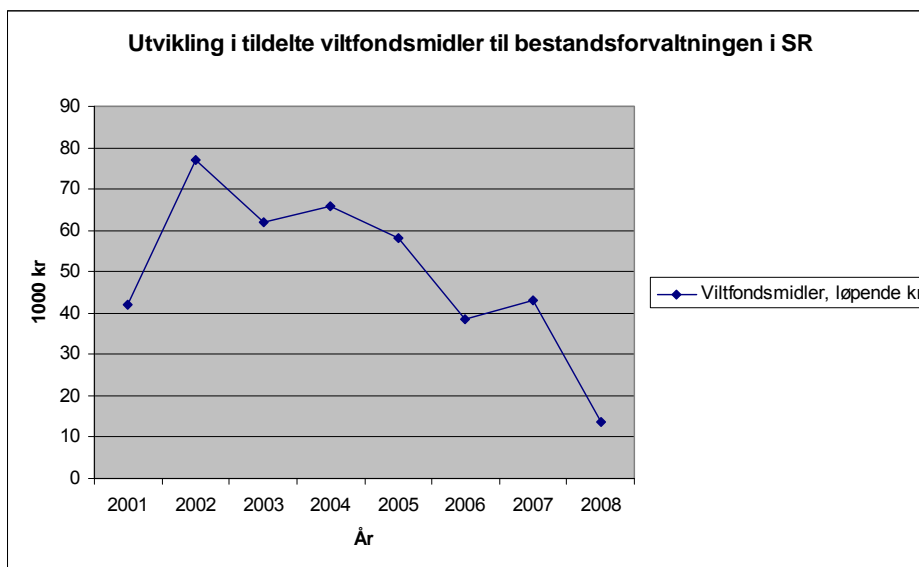

Fig 5.1 Utviklingen i bidraget av offentlige vilfondsmidler til villreinlagets arbeid med bestandsforvaltningen i perioden 2001-2008.

Slik systemet er har den negative utviklingen i tildeling av viltfondsmidler etter overgangen til etterskuddsvis innbetaling av fellingsavgift delvis sammenheng med bestandsutviklingen og reduserte kvoter / jaktuttak. Samtidig er tilskuddene til oppsyn opprettholdt på samme nivå i perioden, noe som fremstår som paradoksalt.

Det er samlet sett vanskelig å tolke utviklingen på annen måte enn at den representerer en nedprioritering av det grunneierbaserte arbeidet i villreinforvaltningen fra det offentlige side.

Finansieringsbidraget til VHF-prosjektet har de siste par årene lettet situasjonen noe da en har kunnet ta ut synergier mellom dette prosjektets aktiviteter og det ordinære registreringsarbeidet. Når prosjektperioden er over vil imidlertid denne muligheten være borte.

Villreinlagets egenfinansiering

Finansieringsgrunnlaget for villreinlagets egen drift og bidrag til bestandsforvaltning / registreringsarbeid er en arealrelatert medlemskontingent som innkreves av de kommunevise / områdevise lokallagene og videregjøres til SRV. Kontingenen ble holdt på 50 kr / km² over flere år og ble i 2007 redusert til 40 kr / km² relatert til reduserte jaktmuligheter. Samtidig er medlemsgrunnlaget noe redusert. Hensyntas inflasjon er resultatet av disse forholdene en reduksjon på mer enn 1/3 av villreinlagets egenfinansiering i perioden 2001-2008 (figur 5.2).

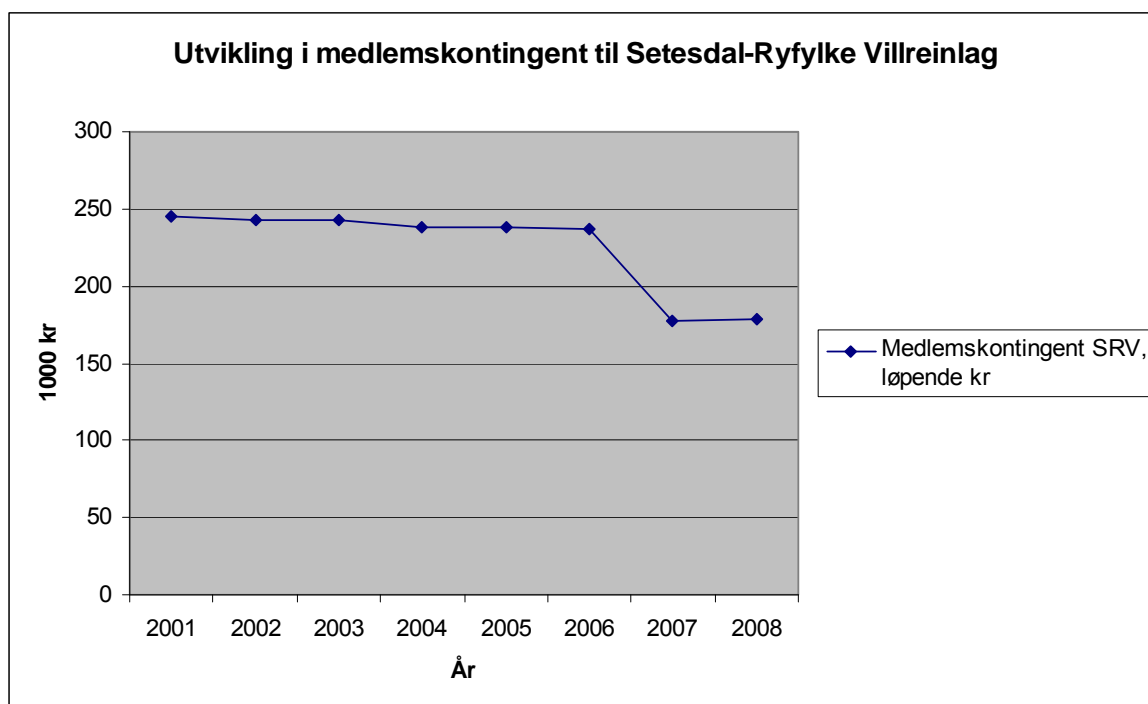

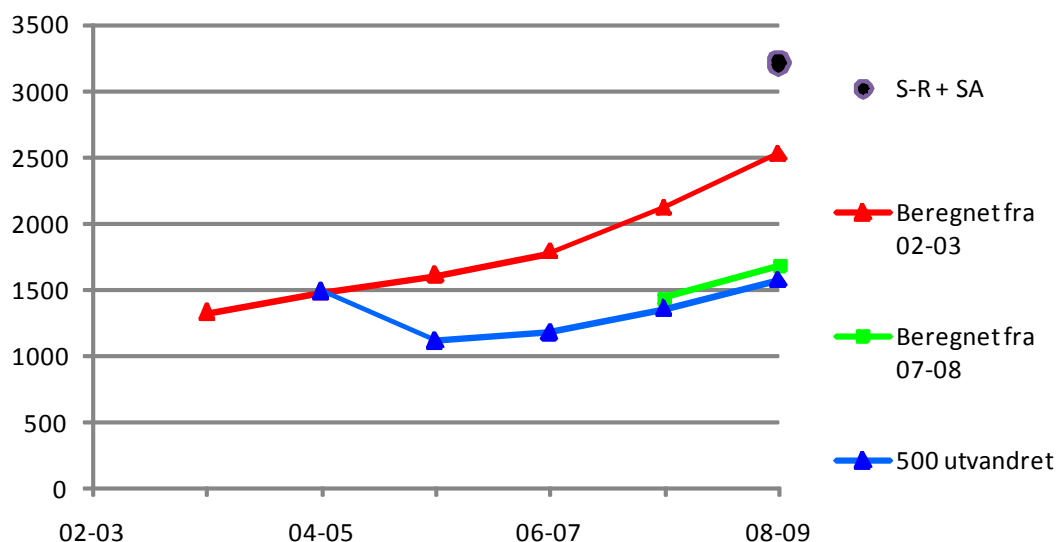
Fig 5.2 Utviklingen i medlemskontingent til Setesdal-Ryfylke Villreinlag fra lokallagene i perioden 2001-2008.

En del basiskostnader (møtegodtgjørelse, andre møtekostnader, kjøring, sekretærbistand, regnskap / revisjon, med mer) dekkes av villreinlagets egenfinansiering. Villreinlagets mulighet til egne finansieringsbidrag til registreringsarbeid, utarbeidelse av årlig avskytningsplaner, tilskudd til oppsynsaktiviteten og deltakelse i prosjekter og prosesser er således avtagende.

6. Bestandsstatus

6.1 Bestandsstørrelse

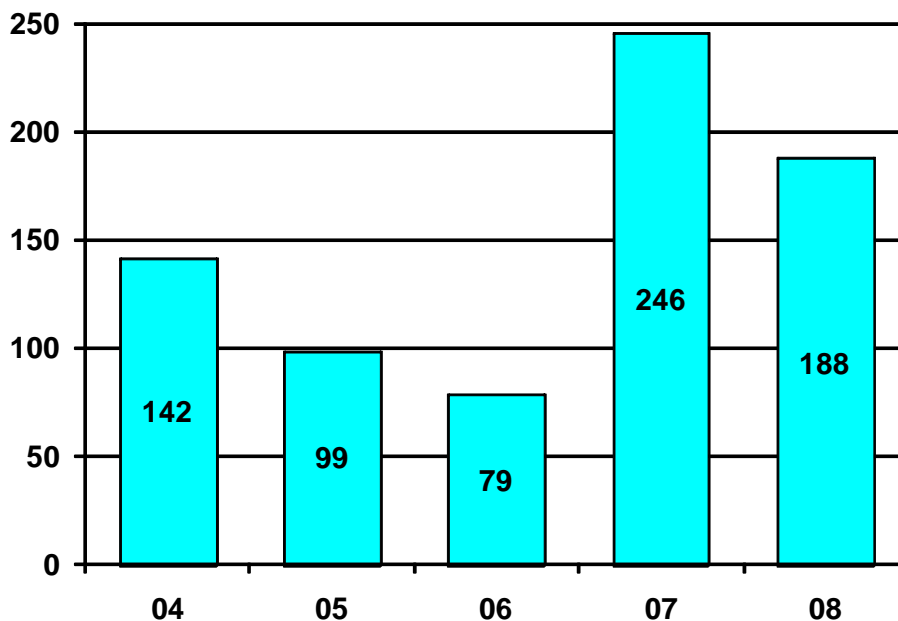
Målsettingen i forrige bestandsplan var å øke bestandsstørrelsen fra 1500 vinterdyr til i overkant av 2000 dyr ganske raskt i planperioden. Beregninger av bestandsstørrelse ut fra kalvetellinger og strukturteillinger viser at bestanden trolig har vært i vekst hvert år i planperioden (Figur 6.1, rød kurve). Beregningene av bestandsutviklingen gjøres ved å kombinere resultatene fra kalvetellingen og siste brukbare strukturteilling. Den beregnede bestandsveksten understøttes også av at det hvert år er dokumentert et betydelig fødselsoverskudd (Figur 6.2). Det vil si at det er fotografert (og dermed dokumentert) et betydelig større antall kalver under kalvetellingene enn det totale antall dyr som er skutt under jakta. I den femårige planperioden utgjør dette fødselsoverskuddet hele 754 dyr. Det har i planperioden kun vært et år med spesielt vanskelige vinterforhold i deler av området. Derfor har det trolig ikke vært noen økt vinterdødelighet. Til tross for dette var den generelle oppfatningen at bestanden i S-R sank i første halvdel av planperioden i stedet for å vokse.

Figur 6.1 Beregnet bestandsutvikling i Setesdal-Ryfylke. For vinteren 08-09 er bestanden også beregnet for S-R og Setesdal Austhei samlet.

På denne bakgrunn ble det vinteren 06-07 laget et notat hvor effekten av mulige feilkilder ble vurdert. De tre feilkildene som ble ansett å kunne være viktigst var naturlig dødelighet, feilvurdering av andel åringsbukker i fostringsflokkene, samt feilbestemming av simler under strukturteillingene. For at disse faktorene skulle kunne forklare den manglende bestandsveksten måtte imidlertid utslagene være svært store. Det ble derfor konkludert med at flere hundre dyr må ha utvandret fra S-R. Vi vet ikke med sikkerhet hvor disse dyrene har utvandret, men vi har gode indikasjoner på at et betydelig antall dyr dro over til Setesdal Austhei. I den aktuelle perioden ble det registrert mye kryssing av dyr fram og tilbake mellom de to områdene, men vi kunne ikke med sikkerhet dokumentere utvandring. Dersom vi legger til grunn at 500 dyr utvandret får vi en bestandsutvikling som vist ved den blå kurva i Figur 3.1. En utvandring til SA understøttes ved at det i slutten av oktober 2008 nesten tilfeldig ble oppdaget og fotografert 1422 dyr på SA. Dette er et minimumstall, men hvor stor del dette utgjør av den totale bestanden er ukjent. Det ble

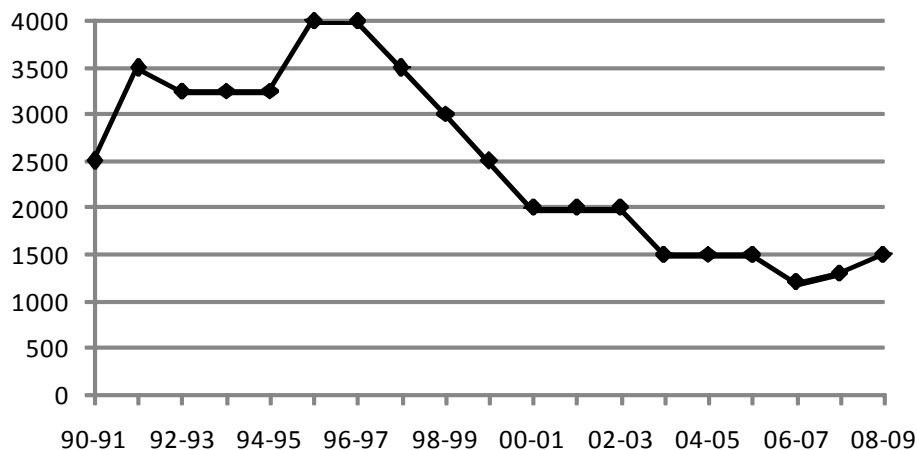
imidlertid ikke lett etter dyr i andre deler av området. Ved beregningen av vinterbestand inneværende vinter for S-R og SA samlet i Figur 6.1 har vi lagt til grunn at 90% av dyrene i SA ble fotografert.

Figur 6.2 Dokumentert fødselsoverskudd de ulike år i forrige planperiode ut fra fotograferte kalver under kalvetelling og fellingsstatistikk. Fødselsoverskuddet er på totalt 754 kalver.

Bestanden denne vinteren er nå beregnet til 1675 dyr i S-R (Figur 6.1, grønn kurve). Ved disse beregningene av bestandsstørrelse er det brukt resultater fra kalvetellingen 2007 og fra siste brukbare strukturtelling før dette. Det er antatt at 25% av åringsbukkene er i fostringsflokkene når kalvetellingene gjennomføres. Det er ikke lagt inn verken innvandring eller utvandring når beregningene er gjennomført. Det er imidlertid lagt inn 2% årlig naturlig dødelighet i beregningene.

Bestandsnivået i S-R har gjennom de siste to-tre tiårene gjennomgått store svingninger. De siste årene har det vært mye diskusjon om at bestanden har vært alt for lav. Enkelte aktører i villreinforvaltningen har til og med hevdet at bestanden har vært i fare. I den forbindelse er det viktig å huske at det ikke er mer enn 10-15 år siden det ble slått stort opp at bestanden var alt for høy, kvaliteten på dyrene svært dårlig og at noe drastisk måtte gjøres. Figur 6.3 viser utviklingen av antatt bestandsstørrelse. Dette er den vinterbestanden som hvert år er lagt til grunn ved vedtak om avskytingsplan og størrelse på kvoter.

Figur 6.3. Antatt bestandsstørrelse i Setesdal-Ryfylke

Et pågående merkeprosjekt med GPS- og VHF-sendere på en del simler har de to siste årene ikke dokumentert verken innvandring til, eller utvandring fra S-R. Prosjektet har imidlertid vist at det foregår utveksling av dyr mellom sør og nord i S-R, samt at et større antall dyr regelmessig forflytter seg mellom nord og sør på SA. Merkeprosjektene har også i stor grad medvirket til at man har kunnet gjennomføre brukbare tellinger både i S-R og SA.

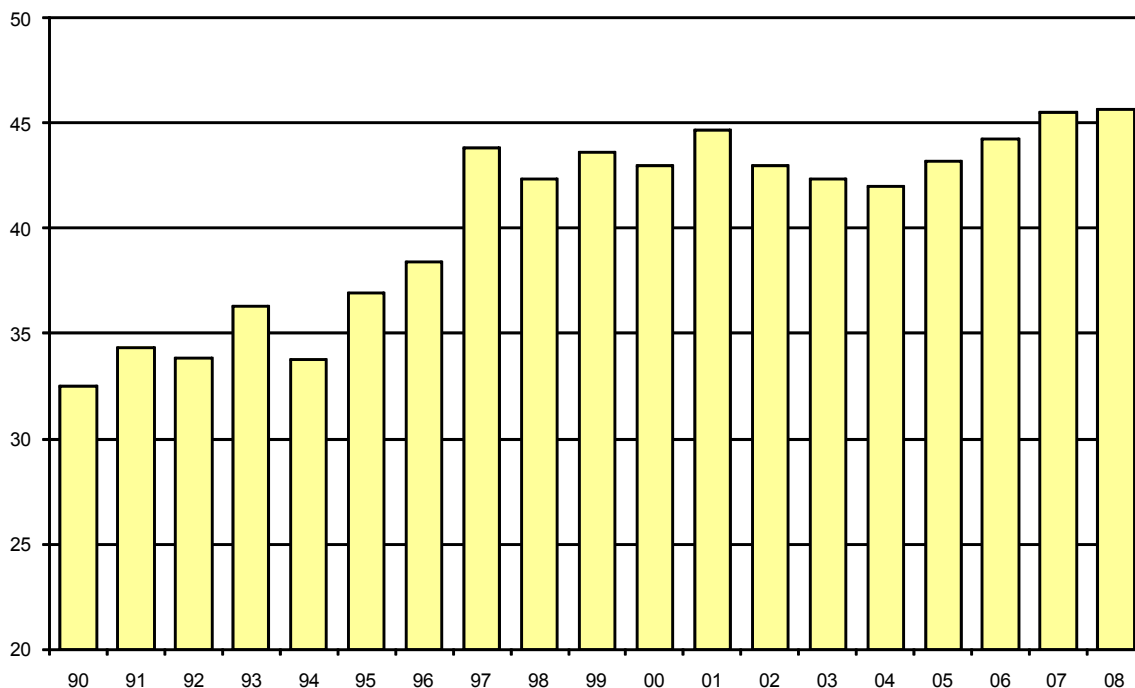
Tidligere er det kjent større forflytninger mellom de to nordområdene. SRV anser derfor at det framover vil være naturlig faglig å vurdere SR og SA samlet som et villreinområde. På grunnlag av kalvetellingen i SR for 2007 og de fotograferte dyrene på SA i oktober 2008 har vi beregnet samlet vinterbestand 2008-2009 til å være minimum 3200 dyr. Både kalvetellingene i S-R og fotograferingen i SA ble imidlertid utført i situasjoner som tilsier at det virkelige antallet i begge områdene trolig er en del større.

På bakgrunn av det vi nå vet om bestanden i S-R kan og bør vi øke avskytingen i 2009. På grunn av at det virker svært vanskelig å få gjennomslag for dette både i SRV og i villreinnemnda legges det imidlertid opp til samme fellingsmål i 2009 som året før. Dette fører imidlertid til at avskytingen må økes betydelig i 2010 dersom vi ikke får en markert utvandring.

6.2 Kondisjon – kalvetilvekst

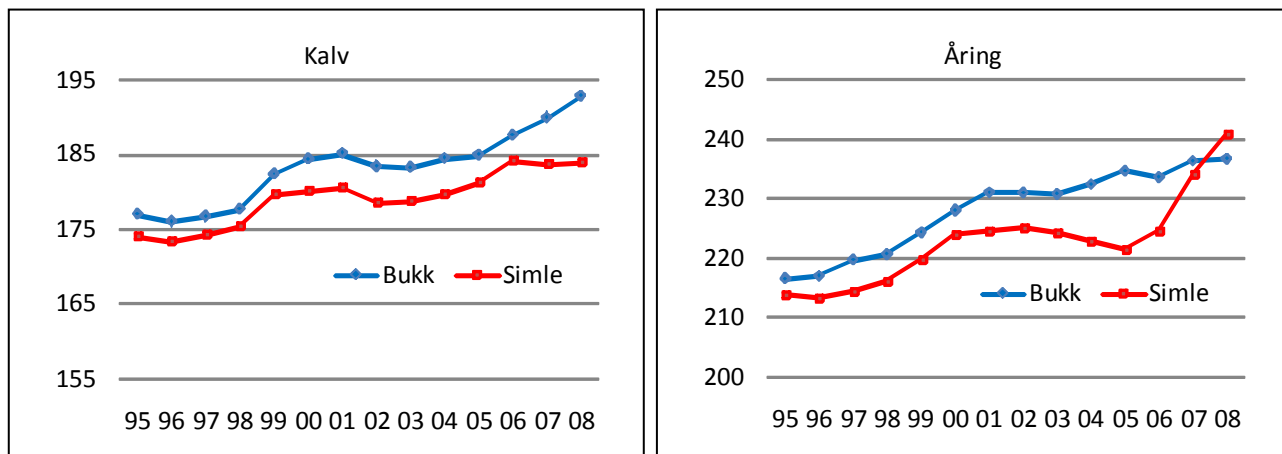
I dette avsnittet har vi brukt glattede kurver. Det vil si at hver verdi i figurene er et gjennomsnitt av tre år, året før, det gjeldende året og året etter. Dette reduserer ”støyen” fra årsvariasjoner og gjør det lettere å se trender og er en anerkjent metode for å vise utvikling over tid.

De årlige kalvetellingene viser at kalveproduksjonen målt som antall kalv per 100 simple/ungdyr de siste årene har vært betydelig høyere enn tidlig på 90-tallet (Figur 6.4). I forrige planperiode var det et mål at kvaliteten på dyrene minst skulle opprettholdes. Tellingene viser at kalveproduksjonen i gjennomsnitt var litt høyere i siste planperiode enn i forrige. Kalveproduksjonen har altså på ca 15 år gått fra å være den dårligste i Norge, bortsett fra Svalbard, til å være på høyde med alle villreinområder i landet unntatt Forelhogna.

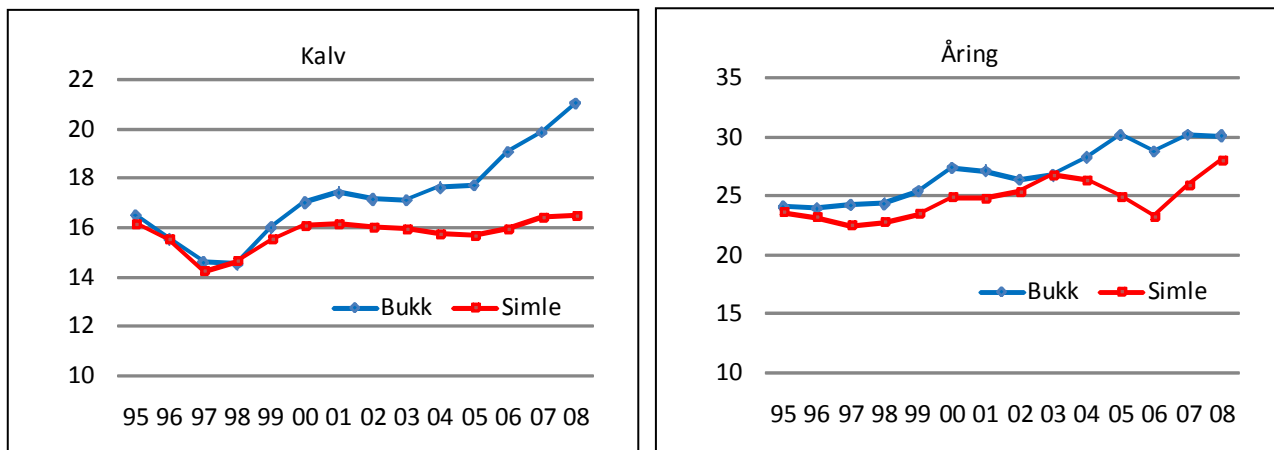
Figur 6.4 Antall kalv registrert per 100 simple/ungdyr ved kalvetellinger. Figuren er glattet. Dvs at hver søyle er gjennomsnittet av verdien for tre år.

Også kjevelengde (Figur 6.5) og slaktevekter (Figur 6.6) for felte kalver og åringer har i gjennomsnitt vært litt høyere i siste planperiode enn i perioden før. Alle tre parametrene for kvalitet på dyrene viser altså en betydelig økning og dette tyder på at kondisjonen til bestanden i Setesdal-Ryfylke de siste årene har vært betydelig bedre enn tidlig på 90-tallet. Det svært lave fellingstallet som vi har hatt de siste årene gjør imidlertid at bedringen i denne perioden blir mer usikker.

Figur 6.5 Utviklingen av kjevelengde målt i millimeter for kalv og åring felt i Setesdal-Ryfylke. Kurvene er glattet. Dvs. at hvert punkt er gjennomsnittet av verdiene for tre år.

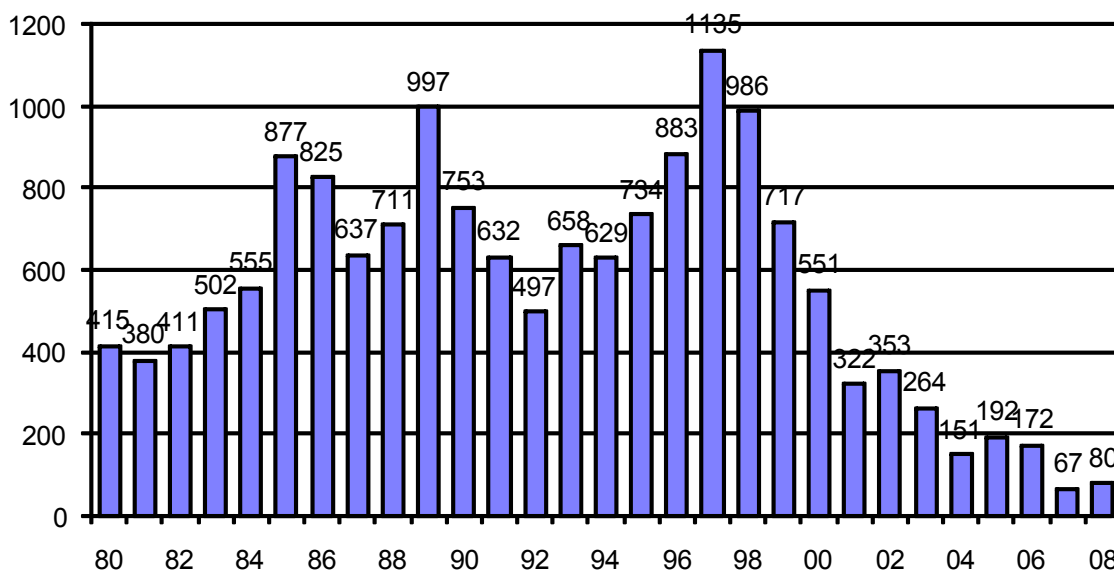
Det tar imidlertid lang tid å forbedre et vinterbeite som er nedslitt på grunn av overbeite. Selv om situasjonen nå er rimelig bra er det derfor for tidlig å si hvor høy bestand området kan tåle uten at kvaliteten på dyrene igjen går nedover. Vi vet imidlertid at det lave bestandsnivået vi nå har hatt i et lite 10-år er tilstrekkelig lavt til å gi hvert enkelt dyr tilstrekkelig gode beiteressurser til å oppnå en brukbar kvalitet.

Figur 6.6 Utviklingen av slaktevekter i kilo for kalv og åring felt i Setesdal-Ryfylke. Figurene er glattet. Dvs. at hvert punkt er gjennomsnittet av verdien for tre år.

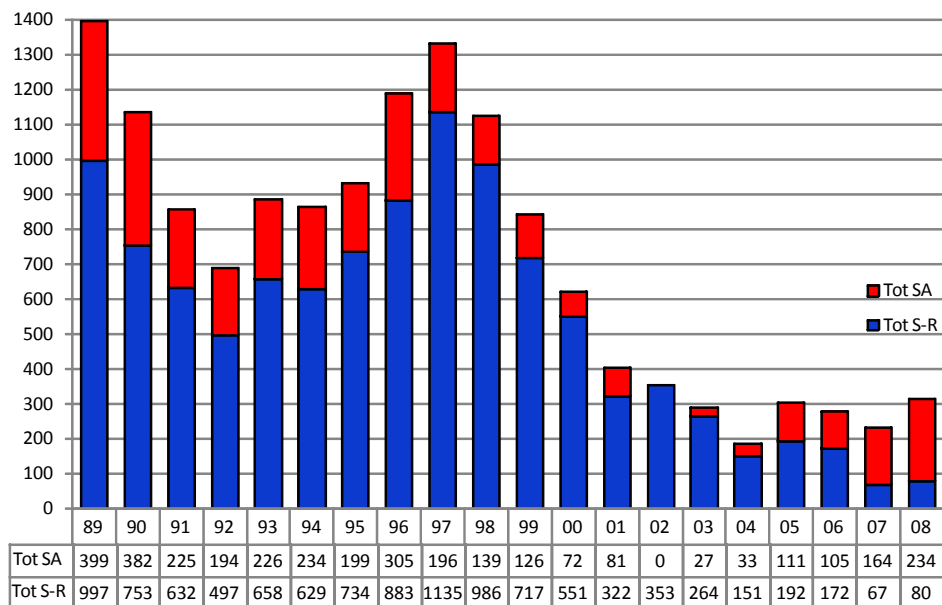
6.3 Avskyting

I de tre første årene av forrige planperiode ble avskytingen holdt på et lavt nivå for å sikre en bestandsvekst (Figur 6.7). Til tross for et dokumentert fødselsoverskudd hvert år (Figur 6.2) ble det imidlertid ikke registrert noen bestandsvekst i disse tre årene. De to siste årene i planperioden ble avskytingen derfor redusert til et minimum for å oppnå en markert bestandsvekst.

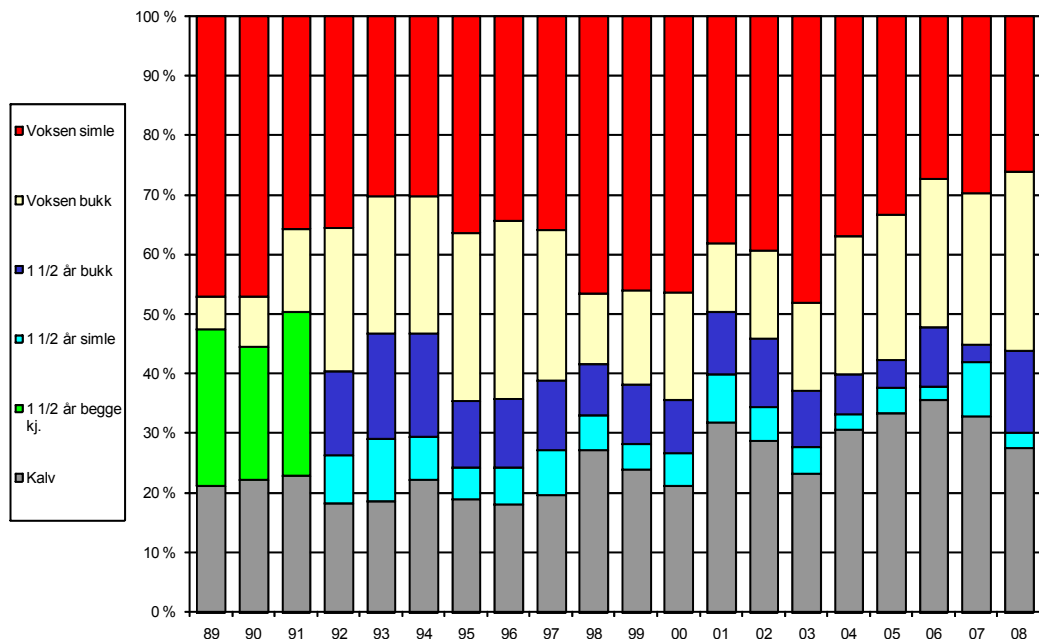
Figur 6.7 Antall dyr felt i Setesdal-Ryfylke.

I Figur 6.8 er avskytingen vist for Setesdal Austhei og Setesdal-Ryfylke samlet. Avskytingen har variert mye, men de siste årene har begge områdene ønsket å øke bestanden. Derfor har avskytingen ligget lavt, mellom 200 og 300 dyr. Denne avskytingen må økes betydelig allerede i 2009 for å unngå en ukontrollert vekst i bestanden.

Figur 6.8 Antall felte dyr i Setesdal-Ryfylke og Setesdal Austhei samlet

Voksen bukk har i siste planperiode utgjort en betydelig høyere andel av uttaket enn i perioden før (Figur 6.9). For å bidra til bestandsvekst har forholdene for simler vært helt motsatt. Det vil si at andelen voksne simler i uttaket har vært betydelig lavere enn i perioden før. Andelen kalv har i denne planperioden i gjennomsnitt vært høyere enn noen gang før i området og var over 30%. Dette bidrar til å heve gjennomsnittsalderen i bestanden og til å øke kalveproduksjonen.

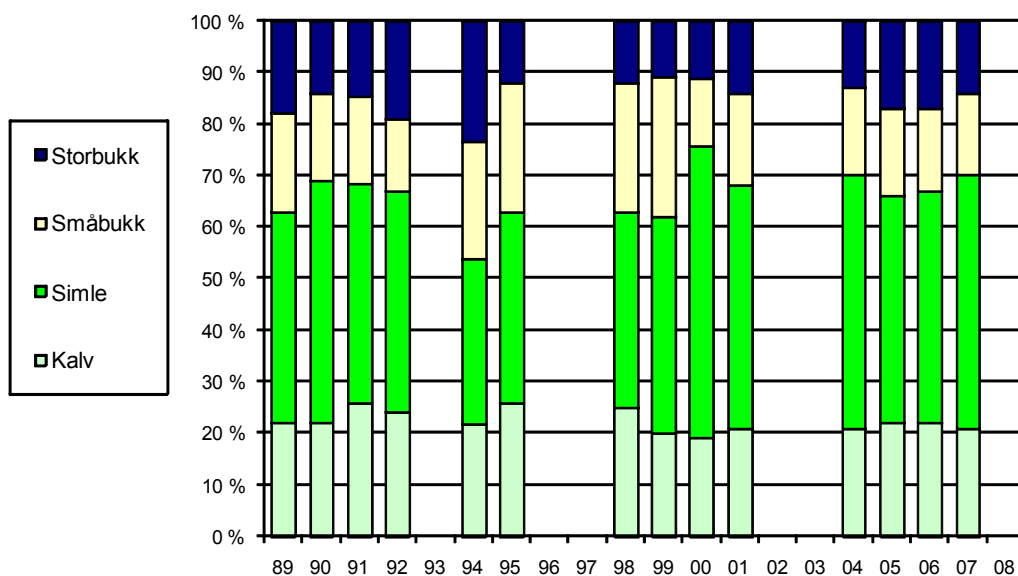

Figur 6.9 Felte villrein i Setesdal-Ryfylke fordelt i % på alder og kjønn.

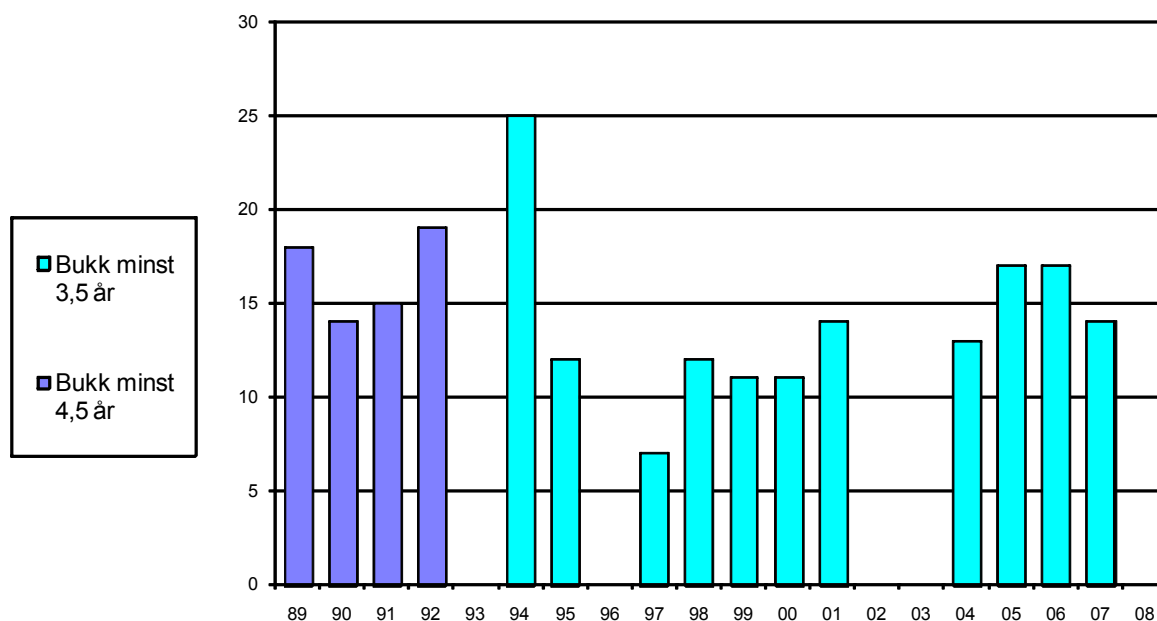
6.4 Bestandsstruktur

I løpet av forrige bestandsplan var det et mål å øke andelen storbukk (3,5 år+) i bestanden til minst 20%. Dette delmålet var imidlertid nedprioritert i forhold til det å få opp bestandsnivået. Det siste året har man imidlertid ikke klart å få til strukturteiling som omfatter en større del av bestanden. Det er derfor vanskelig å si noe sikkert om hvordan storbukandelen i bestanden er i dag (Figur 6.10 og 6.11). For de fire første årene i planperioden ser det imidlertid ut til at storbukandelen har økt noe.

Årsaken til dette er nok først og fremst at vi har skutt vesentlig færre dyr enn tilveksten. Dette medfører at jaktpresset på bukkene blir vesentlig mindre. Selv om vi mangler skikkelig strukturteiling fra det siste året er det derfor grunn til å anta at storbukandelen fremdeles er noenlunde stabil rundt 15%. Storbukandelen er derfor lavere enn målsettingen på 20%.

Figur 6.10 Prosentfordeling av ulike kategorier alder og kjønn funnet ved strukturteilinger i Setesdal-Ryfylke.

Figur 6.11 Prosentandel voksen bukk funnet ved strukturteilingene i Setesdal-Ryfylke.

7. Forvaltningsmål for perioden 2009-2013

7.1 Hovedmål

På bakgrunn av de nedslitte vinterbeitene og den dårlige kondisjonen til dyrene tidlig på 90-tallet har hovedmålet i de to forrige planperiodene vært å legge grunnlaget for en positiv utvikling av bestandens kvalitet og kalveproduksjon. Den kvalitet som vinterbeitene og dyrene har er til en hver tid avhengig av balansen mellom antall dyr og den totale beiteproduksjon. På grunn av lang tids overbeiting og lavens langsomme tilvekst vil en økning av kvalitet på vinterbeite og på dyrene være en langvarig prosess. Like fullt ble det i siste planperiode fortsatt registrert litt høyere verdier for både kjevelengde og slaktevekter for kalv og åringer. Også kalveproduksjonen viste samme tendens. Dette kan tyde på at kvaliteten på beitet har bedret seg. At kvaliteten på dyrene har blitt bedre kan imidlertid i stor grad skyldes noe så enkelt som at når det er få dyr har hvert enkelt dyr større beiteressurser tilgjengelig både sommer og vinter. Det er imidlertid fortsatt et betydelig svinn av kalver i perioden fra like før kalving til kalvetellingene i juli. På grunn av områdets kystnære klima er det usikkert hvor god kvalitet det er mulig å oppnå på dyrene i forhold til andre villreinområder, men det er fortsatt et ønske om å øke kvaliteten på vinterbeitet og å holde kvaliteten på dyrene minst på dagens nivå. Hovedmålet holdes derfor uendret fra forrige planperiode.

Hovedmål:

Forvaltningen av villreinbestanden i Setesdal-Ryfylke skal i planperioden legge grunnlaget for at bestandens kvalitet og kalvetilvekst opprettholdes på dagens nivå.

Hovedmålet innebærer at en forventet bestandsøkning må møtes med tiltak som sikrer og forbedrer beitegrunnlag og trekkmuligheter. Det er et felles ansvar for alle aktører innen villreinforvaltningen og bidra til slike tiltak.

7.2 Delmål

Bestandsstørrelse

Både bestandsstørrelse og beitegrunnlag er vanskelig å tallfeste eksakt i Setesdal-Ryfylke. De lave slaktevektene og det store tap av kalv som tidligere skjedde i perioden fra like før kalving til sommeren tilsier imidlertid at bestanden gjennom lengre tid har vært for stor i forhold til beitegrunnlaget. De to siste planperiodene har bestanden vært på et lavere nivå enn på lang tid. Registreringene så langt tyder på at dette har vært positivt for kvaliteten til dyrene. Selv om vi ikke har registreringer av beiteutviklingen er det grunn til å anta at bedringen i kvalitet på dyrene skyldes bedre tilgang på beite for det enkelte dyr.

På grunn av utvandring har vi selv med en svært moderat avskyting ikke oppnådd målsettingen om 2000 vinterdyr. Vi har derfor ikke fått testet ut hvilken effekt en bestand på i overkant 2000 vinterdyr vil få på dyrenes kvalitet. Selv om vi ikke vet hvor høyt bestanden kan økes før kvaliteten på dyrene igjen synker ønsker vi nå en bestandsvekst. Bestandsmålet fra forrige planperiode på minst 2000 vinterdyr endres derfor til 2500 vinterdyr. Dette medfører en bestandsøkning i forhold til dagens situasjon. *(ved behandlingen i årsmøtet ble det vedtatt å endre bestandsmålet til 3000 vinterdyr)*

Delmål bestandsstørrelse:

Vinterbestanden i Setesdal-Ryfylke økes fra antatt 1500 dyr vinteren 2008-2009 til 3000 dyr. Samlet for S-R og Setesdal Austhei skal ikke bestanden overstige 4500 dyr.

Samtidig som S-R har satt sitt bestandsmål til 2500 vinterdyr, har SA øket sitt bestandsmål fra 1000 vinterdyr til 1500 dyr. Totalt blir altså målsettingen 4000 dyr for S-R og SA samlet. SRV mener at samlet bestand ikke bør overstige 4000 vinterdyr. *(ved behandling i årsmøtet ble det vedtatt å øke tallet for SR og SA samlet til 4500 vinterdyr)*

Forvaltningsområde

På et faglig grunnlag har styret i SRV i flere år ønsket å se bestanden i S-R og i SA i sammenheng. I høringsrunden på bestandsplanen kom det i år tydelig fram at flere lokallag ønsker å forvalte de to villreinområdene som ett område. Vi har derfor valgt å trekke SA inn i delmål om bestandsstørrelse. For å gjøre det tydelig at SRV ønsker en felles forvaltning av S-R og SA har vi også valgt å ta inn et eget delmål om dette.

Delmål forvaltningsområde:

Det skal være en felles forvaltning av villreinbestanden i Setesdal-Ryfylke og i Setesdal Austhei.

Dette innebærer at SRV i planperioden skal arbeide for å få etablert en felles forvaltning av villreinbestanden i de to områdene.

Bestandsstruktur

Både jegere og rettighetshavere er svært opptatt av bukkeandelen i Setesdal-Ryfylke. Selv om det var en vedtatt målsetting at storbukandelen skulle utgjøre minst 20% av bestanden er det hele tiden en løpende debatt om denne andelen. Som i forrige bestandsplan velger vi derfor å opprettholde et sterkt fokus på storbukken.

Storbukken har stor betydning på flere vis i en villreinbestand:

- Storbukken er et ettertraktet jaktobjekt og representerer en stor verdi for rettighetshaver og jeger. En stor andel storbukk i bestanden gir også muligheter for å felle mange storbukker.
- Storbukken utnytter gode sommerbeiter i randområdene til oppbygging av kroppsstørrelse. Dette bidrar til å øke ressursgrunnlaget for bestanden.
- Ved å ha en stor bukkeandel i bestanden kan man ha en høyere bestandsstørrelse uten at beitepresset økes vesentlig i sentralområdene.
- For å kunne bevare villreinen i Setesdal-Ryfylke er det svært avgjørende at randområdene blir tilgjengelige for reinen i tiden framover. For at ikke randområdene fortsatt skal bli bygget ned bit for bit er det viktig at ”folk flest” oppfatter at disse områdene faktisk blir brukt av reinen. Det er først og fremst bukkeflokkene som utnytter randområdene og som blir observert av mennesker. En høy bukkeandel i bestanden vil derfor bidra til at leveområdet ikke reduseres i areal.
- Nyere forskning har vist at bukkene i mye større grad enn fostringsflokkene utnytter beiteressursene inntil menneskelige installasjoner eller aktivitet. I forhold til andre villreinområder i Norge er Setesdal-Ryfylke sterkt påvirket av inngrep og menneskelig aktivitet. Med tanke på å utnytte de totale beiteressursene vil der derfor ha stor betydning å ha en stor bukkeandel.
- Forskning har tydet på at mye storbukk i bestanden medfører tidligere brunst hos simlene. Dette fører igjen til tidligere kalving, høyere kalve- og simleveker og dermed lavere kalvedødelighet.

En høy andel storbukk vil føre til en høy utnyttelse av beiteressursene i randområdene. I de siste planperiodene har det vist seg vanskelig å oppnå målsettingen om 20% storbukk i bestanden. Når bestanden skal økes framover gir det gode muligheter for å øke bukkeandelen i bestanden. Siden det altså anses som svært positivt for villreinområdet som helhet med en høy storbukkkandel opprettholdes målsettingen om å ha minst 20% storbukk i bestanden.

Delmål storbukkkandel:**Storbukkkandelen (minst 3,5 år) økes til minst 20% i løpet av planperioden.**

I tillegg til de positive effektene det medfører for en villreinbestand å ha en høy storbukkkandel som er nevnt ovenfor har den totale bukkeandelen i bestanden stor betydning. Sammen med målsettingen om å ha minst 20% storbukk i bestanden tilsier dette at vi må totalt sett må ha en stor andel mindre bukker i bestanden. Blant dyr som er eldre enn kalv bør trolig bukkeandelen utgjøre 45-50% av bestanden.

Det har gjennom lengre tid vist seg at storbukkkandelen ikke har økt så mye som de offisielle fellingstallene skulle tilsi. Som ledd i arbeidet med å øke storbukkkandelen vil en derfor i planperioden se på evt effekter av feilfelling / feilrapportering og mulige tiltak relatert til dette

Foredling av bestanden

Dårlige beiteressurser gir en villreinbestand i dårlig kvalitet, mens gode beiter bidrar til høyere kvalitet på dyrene. I tillegg har jakta stor betydning for hvordan kvaliteten på dyrene utvikler seg. Ved jakt på de tre andre hjortedyrartene i Norge ser oftest jegeren bare ett eller noen få dyr i skuddsituasjonen. Dette gir få valgmuligheter for jegeren når det gjelder hvilke dyr som skal skytes. På villreinjakt har man imidlertid oftest flere dyr i samme kategori å velge mellom. **Ved å spare de største kalvene og simlene (foredling) vil man bidra betydelig til at neste generasjon kommer til å bestå av de største og mest produktive dyrene.** I tillegg til å oppnå en foredling av bestanden gjennom å spare de største kalvene vil felling av de minste kalvene i stor grad representere en høstingsbonus da en del av dem likevel ville bukket under i løpet av vinteren.

Det medfører et betydelig høstingspotensiale i form av bedret kalveproduksjon dersom man klarer å heve gjennomsnittsvekta på simlene med bare noen få kilo. Dette skyldes at små og lette simler ofte kaster fosteret på ettervinteren, eller de føder små kalver som ikke overlever.

Rettighetshaverne kan stimulere jegerne til å spare store kalver og simler gjennom flere ulike prinsipper:

Dersom man bruker et differensiert prissystem blir store dyr i ulike kategorier priset høyt mens små dyr i de samme kategorier blir priset lavt. En slik ordning gjør det lettere for jegeren å spare de store dyrene enn hvis han må betale full pris uansett.

SRV har etablert en ordning med premiering av de minste kalvene som felles. Gjennom å spare på de store kalvene vil også kvaliteten på simlene over tid bli bedre. SRV ønsker derfor å opprettholde premiering av de minste kalvene som felles.

Alle aktører innen villreinformasjonen i Setesdal-Ryfylke har et ansvar for å øke forståelsen av at det er viktig å spare store kalver og simler, samt motivere jegerne til å tenke på dette under praktisk jakt.

Delmål foredling:

Det skal arbeides videre for å stimulere til sparing av store kalver i villreinområdet.

8. Virkemidler og registreringer

I dette kapitlet kommenteres kort en del forhold knyttet til virkemidler og gjennomføring av registreringsarbeidet i bestandsforvaltningen.

Årlige avskytningsplaner

Som i forrige planperiode vil det bli utarbeidet årlige avskytningsplaner.

VHF-Prosjektet forslås videreført ett år til

VHF-prosjektet skulle etter planen vært avsluttet i 2008. Senderne er imidlertid fortsatt operative og det er noe prosjektmidler igjen. Det er derfor aktuelt å videreføre VHF-prosjektet i ytterligere ett år for å få enda noe mer erfaring med denne metodikken. Det skal deretter foretas en sluttrapportering av prosjektet / erfaringene.

Videreutvikling av samarbeidet med SNO

SNO har etablert seg som en viktig aktør i fjellområdet og samarbeidet med SNO's representanter i forbindelse med gjennomføring av feltarbeid / registreringsarbeid fungerer bra. Villreinlaget ser for seg at dette samarbeidet bør videreutvikles i årene fremover.

Behov og prosedyrer knyttet til innhenting av tillatelser med mer til gjennomføring av bestandsrelatert registreringsarbeid

Det er et klart behov for å avklare nødvendigheten av formelle søknader i tilknytning til gjennomføring av ordinære bestandsregistreringer og bestandsrelaterte forsøk. Dette synes i dag å være vesentlig mer komplisert og ressurskrevende enn nødvendig. Forholdet er for øvrig tatt opp med forvaltningen gjentatte ganger over flere år.

Modellgrunnlag / planverktøy

Det er i løpet av de senere årene utviklet brukbare regnearkbaserte verktøy for bestandsberegninger. Disse verktøyene vil bli videreutviklet etter behov.

9. Referanser

Jerstad, Kurt, 2007. Bestandsutvikling villrein Setesdal-Ryfylke. Vurderinger av ulike forutsetninger for bestandsberegningene. Notat 30.01.2007. 5s.

Jerstad Viltforvaltning & Setesdal-Ryfylke Villreinlag, 2008. Avskyttningsplan for Setesdal-Ryfylke 2008. 9s.

Jordhøy, P., Strand, O., Skogland, T., Gaare, E. & Homstrøm, F., 1996.

Oppsummeringsrapport, overvåkingsprogram for hjortevilt – villreindelen 1991-95- NINA fagrapport 22. 57s.

Kastdalen, Leif, 2008. Kartlegging av vegetasjon i fjellområder. Nedlastbare kart fra utviklingsprosjekt i "Langfjella". Notat SatNat-programmet. 4s.

Setesdal-Ryfylke Villreinlag, 1999. Setesdal-Ryfylke Villreinområde. Driftsplan 1999-2003. 42s.

Setesdal-Ryfylke Villreinlag, 2004. Setesdal-Ryfylke Villreinområde. Bestandsplan 2004-2008. 16s.

Solberg, E.J., Veiberg, V., Strand, O., Andersen, R., Langvatn, R., Heim, M.,

Rolandsen, C. M., Holmstrøm, F. & Solem, M. I. 2008. Hjortevilt 2007 – Årsrapport fra Overvåkingsprogrammet for hjortevilt. NINA Rapport 380. 65 s.

Strand, O., Hanssen, F., Jordhøy, P., Heim, M., Andersen, R. og Falldorf, T. 2008.

Villreinprosjektene i Langfjella. Fremdriftsrapport. NINA rapport 407. 37s.